

Erdőgazdálkodás és faipar Északkelet-Franciaországban

Dr. Koltay András, Dr. Szabó Orsolya*, Majsai Erika*,
Gresóné Nesuta Marianna**, Dr. Somogyi Norbert***

A Külgazdasági és Külügyminisztérium Tudománydiplomáciai Főosztályának támogatásával megvalósult projekt keretében 2018. november 19–23. között az ERTI kutatóiból álló küldöttség vett részt az északkelet-franciaországi Vogézek megyében szervezett kapcsolatépítő látogatássorozaton. Az utazás fókuszában a klímaváltozás következményeit kezelni képes fenntartható erdészet és faipar állt, ennek eredményeit és tanulságait mutatjuk be most induló háromrészes cikksorozatunkban.

A francia erdővagyon

Franciaország erdőterülete nagyságrendekkel nagyobb, mint hazánké, mintegy 16,7 millió hektár, ami az ország területének 28,6%-át jelenti. Ebből 25% köztulajdonú (állami vagy önkormányzati) és 75% magántulajdonú erdő.

Az erdőgazdálkodásnak és feldolgozásnak a politika hosszú évek óta igyekszik érdemi lendületet adni, mivel ez utóbbi – egyelőre – nem tudja kihasználni a benne rejlő potenciált. Az éves kitermelés jóval alatta marad az éves növedéknek. A kitermelt fa jelentős része rönkként a határon túlra kerül, a feldolgozott faanyag importja ugyanakkor nagyon jelentős, pedig a francia ipar is képes lenne a feldolgozásra.

„Sikerül-e lendületbe hozni a francia faipart?” – nem először és nem utoljára tette föl ezt a kérdést a francia politika, amikor 2009-ben *Nicolas Sarkozy* akkori köztársasági elnök meghirdetett egy ambiciózus ágazatfejlesztési programot, majd *François Hollande* néhány évvel később szintén bejelentett egy hasonlót, ám egyik sem hozta el a kívánt fellendülést. 2018 novemberében a francia kormány újabb döntést hozott az erdészeti és faipari ágazat élénkítéséről. A tárcaközi tervként beharangozott programban a kormány három fő prioritást tűzött ki:

- a faanyag fenntartható kezelése és kitermelése;
- a végtermékek piacának fejlesztése;
- az innováció és a beruházások támogatása;
- az ágazat környezeti hatékonyságának növelése és a vidéki terü-

letek fejlődéséhez való hozzájárulásának erősítése.

Mindegyik területhez irányító tárcát rendelt a kormány, meghatározva egyben a végrehajtás határidejét, az egyes fő pontokon belül pedig összesen 18 intézkedéscsomagot állítva föl.

Hogy ennek lesz-e valamilyen hatása, azt még korai megjósolni, bár

a *FIBOIS Grand Est*¹ melyet Lotaringiában a *GIPEBLOR* testesít meg. A szakmaközi szervezet az erdészetben és faiparban az alábbi fő feladatokat vállalja fel:

- a vállalatok gazdasági megerősödését;
- a faanyag valorizálását a piacon;
- a termékpálya, a szakma és a képzés promócióját;
- a vállalatok nyersanyag-ellátásának biztosítását;
- az ismeretek terjesztését és az innováció népszerűsítését.

Fontos a kutatás és a felhasználók közötti párbeszéd erősítése, különösen egy olyan ágazatban, ahol a szereplők zöme tőkeszegény mikro- és

1. ábra. Az ONF bükk származási kísérlete Verdun mellett

szakmai körökben sokan meglehetősen szkeptikusak. Érezhető viszont, hogy a faanyag egyre inkább felértékelődik a gazdaságban és meghatározó szerepet kap a bioökonómiában, a fenntartható gazdaságban, sőt a klímaváltozás elleni küzdelemben is, mint a szénmegkötés egyik nagyon hatásos eszköze.

Egyértelmű viszont, hogy érdemi előrelépés csak egy jól szervezett ágazatban érhető el, ezért kiemelt fontossága van a szakmai szervezeteknek és a szakmaközi szerveződéseknek. Ilyen

kisvállalkozás, így méretük egyértelműen akadálya az innovációs tevékenységnek. Ezért a szervezet fontos feladata, minél szorosabban összekapcsolni a vállalati partnereket a kutatás és a szakképzés szereplőivel. Emellett segíti az egyes vállalkozásokat a Grand Est régió faanyagának minél nagyobb arányú helyben történő feldolgozásában, valamint olyan projektek megvalósításában ahol a fára alapozott hozzáadott-érték előállítására a fő cél, lehetőleg uniós támogatásokat is igénybe véve.

* NAIK-ERTI

** Magyarország Nagykövetsége, Párizs

¹ <http://www.foretbois-grandest.com/>

Az erdőművelés és erdészeti kutatás legfontosabb szereplői

A szakmai szervezetek legfőbb oszlopa az *Office National de Forêt (ONF)* azaz az Állami Erdőkezelési Hivatal, az ő feladata a köztulajdonban (állami vagy önkormányzati) lévő franciaországi erdők kezelése. Ez az ország európai területén 4,6 millió hektárnyi er-

2. ábra. Az ONF piros háromszögével jelölt fákat nem lehet kivágni, mivel ezeknek fontos szerepük van a biológiai sokféleség megőrzésében (madárodú, fészkelőhely)

dőt jelent, ami az erdőállomány egynegyede. (Ezenfelül az ONF további 6,4 millió hektár erdőt kezel a francia tengerentúli területeken, elsősorban Francia Guyanában.)

Az európai részen, az állami erdők területe 1,7 millió hektár (9%), míg a 15 600-nál is több önkormányzat tulajdonában összesen 2,9 millió hektár (16%) erdő van. A fennmaradó 75% magántulajdon.

Ezek az arányok azonban régióként jelentős eltéréseket mutatnak, Északkelet-Franciaországban például a köztulajdonú erdők aránya eléri a 60%-ot. Elsősorban a magántulajdonú erdőknél jellemző a rendkívül kis parcellaméret, ami az erdővagyon kezelését és hasznosítását is hátrányosan befolyásolja.

A PEFC-minősítésű erdők területe 5,1 millió hektár: ez lefedi a teljes állami erdőterületet és az önkormányzati erdők 57%-át. Az ONF országos szinten igen változatos erdőállományokat, természetesen erdőket és ipari faültvényeket egyaránt kezel. A legnagyobb francia trópusi erdőterület Francia Guyanában található, ezt az ONF

az Amazóniai Nemzeti Parkkal³ közösen kezeli.

Az ONF országosan 9500 főt foglalkoztat, erdészeti szakmunkásokat, erdésztechnikusokat és felsőfokú végzettségű szakembereket. Az ONF-en belül hat területi és öt regionális igazgatóság található, ezek alatt 51 területi ügynökség és 320 területi egység működik, a koordinációt az országos központ végzi.

Éves szinten 12 millió köbméter fát termelnek ki, ez 2017-ben az állami erdők esetében 5,6 millió m³-t, az önkormányzatiaknál 6,3 millió m³-t jelentett, ami jól mutatja, hogy az állami erdők esetében arányaiban jóval nagyobb mennyiség kerül a piacra, mint az önkormányzati erdőkből.

Az ONF árbevétele 2017-ben 847,3 M€ költsége 855,5 M€ volt. Az ONF és az erdőtulajdonos önkormányzatok országos szövetsége FNCOFOR⁴ közös tulajdonában van az ONF Energie vállalat, amelyet az energetikai hasznosítás céljára kitermelt faanyag értékesítésére hoztak létre, míg az ONF International⁵ elsősorban a szerves szénmegkötéssel kapcsolatos ONF-információk külföldi valorizálását végzi.

Míg az erdőgazdálkodást területi alapon szervezik, a kutatás-fejlesztés egy országos hatáskörű egységen belül, a Kutatási és Innovációs Osztályon történik. Elsődleges küldetése a francia erdővagyon fenntartható kezeléséhez szükséges szakmai és tudományos ismeretanyag biztosítása, amelyben mára meghatározó szerepet tölt be a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás problémaköre.

A kutatási és innovációs osztályon belül összesen 8 regionális iroda (ebből egy Francia Guyanában) működik, összesen 75 fővel, 325 kísérleti területen folytatnak kutatómunkát önállóan és különböző partnerekkel együttműködve, többek között az INRA-val, Irsteával, CNRS-szel és különböző egyetemekkel. A kutatások fő témaköre a fenntarthatóság, klímaváltozás, innovációk és az erdővédelem.

Az elméletben és a gyakorlatban egyaránt nagy hangsúlyt kap a klímaváltozás és az ehhez történő alkalmazkodás kérdésköre. A kedvezőtlen változások nyomán az ország északi területein igen sebezhetővé váltak az erdők, a problémára különböző módokon próbálnak megoldást találni.

Az egyik fő irány a déli országrészen található, melegebb és szárazabb klímához alkalmazkodott állományok

szaporítóanyagával északon történő telepítés, de nem tartják ördögötől valónak az idegenhonos, a változó viszonyokat jobban toleráló fajok alkalmazását sem. A francia kutatók és közvélemény részéről sokkal elfogadottabb az új fajok betelepítése, mint ahogy hazánkban tapasztalható.

Ezt a törekvést segítik az ONF által kifejlesztett klíma- és elterjedési modellek. A francia–magyar együttműködéshez jó alapot adhat a NAIK-ERTI kutatói által kifejlesztett, magyarországi szaporítóanyag-transzfer internetes applikációja.

Ami az akác létjogosultságát illeti a francia erdőgazdálkodásban, az ONF képviselői szerint a fajt kiválóan lehet hasznosítani, mivel a várható klímaváltozás miatt sok terület alkalmatlan lesz a hazai fajok telepítésére, míg az akácnak ezek megfelelőek lehetnek. Emellett megítélésük szerint az akác faanyaga rendkívül értékes tulajdonságokkal bír, akár részleges trópusi faimportot is helyettesíthet.

Franciaországban az erdőgazdálkodókat a megyei agrárkamarák is segítik. A francia agrárkamarai választási rendszerben a megyei kamarák össze-

3. ábra. Az ONF által megjelölt, kivágható fa

tétele hűen tükrözi az adott megye mezőgazdaságának szerkezetét, az egyes termékpályák egymáshoz viszonyított jelentőségét. Ezért nem véletlen, hogy a Vogézek megyei kamaránál hangsúlyos az erdőgazdálkodás.

További sajátosság, hogy Franciaországban igen jó munkamegosztás működik a magán- és állami fenntartású erdőket felügyelő köztisztviselők között. A Vogézek megyei erdészeti szövetség képviselője egyben a magánerdők országos szövetségének az elnöke is.

² <http://www.onf.fr/>

³ <http://www.parc-amazonien-guyane.fr/fr>

⁴ <http://www.fncofor.fr/>

⁵ <https://www.onfinternational.org/>

A CNPF⁶ (*Országos Erdészeti Tulajdonosi Központ*) a magánerdő-tulajdonosokat szolgáló közintézmény, amely 3,5 millió erdőtulajdonost, összesen 11 millió hektár erdőt, a nemzeti erdőterület mintegy 20%-át tömöríti. A CNPF

4. ábra. Kötélgelt bükk tűzifa lakossági értékesítéshez (Parmentier Freres családi vállalkozás, Épinal)

összesen 11 regionális központot, valamint az IDF (*Erdészeti Fejlesztési Intézet*) alkalmazott kutatási és innovációs intézetet egyesíti.

A köztestületként működő CNPF összehangolja a magánerdő-kezeléssel kapcsolatos munkákat, ellenőrzi azok végrehajtását, miközben munkáját a minisztérium szakmailag illetékes főosztálya kíséri figyelemmel. Jól mutatja a kamara és a CNPF erdőgazdálkodásban betöltött súlyának különbségét, hogy míg az agrárkamaránál országosan 50 fő, addig a CNPF-nél 500 fő foglalkozik az erdőgazdálkodással. Mivel az erdők, gazdaságilag is eredményes művelése mindenkinek közös érdeke, az agrárkamara, az ONF és CNPF nagyon szoros együttműködésben dolgozik. Kiemelt feladatuk a kisebb erdőbirtokosok oktatása, képzése, és folyamatos tájékoztatása.

Mi történik az erdőben?

Az erdészeti munkákban – ültetés, ápolás, fakitermelés, feldolgozás – nagy szerepet játszanak a kisebb magánvállalkozások. Ilyen a *Parmentier Freres* családi vállalkozás. Az Épinal mellett található Parmentier Freres egy 1976-ban alapított családi vállalkozás, mely két telephelyen, 110 nehézgépjárművel, 4000 m³-es raktárkészlettel, jelentős faipari vállalkozásnak számít a régióban.

A cég nem rendelkezik erdőterülettel, az ONF megbízásából végzik a pá-

lyázati úton elnyert területeken a fakitermelést. A kitermelt faanyag felhasználásának legnagyobb részét a tűzifa és az aprítéktermelés jelenti.

A kitermelési munka lehetőségét az ONF hirdeti meg, melyre a régió fakitermelési vállalkozói licitálnak, és a leg-sikeresebb cég nyeri el a kitermelési engedélyt. Előhasználat esetén a kivágandó fákat az ONF jelöli ki, nemcsak fizikailag, hanem a GPS-koordinátákat is pontosan megadva.

A cég tarvágást és nevelővágásokat egyaránt végez, azonban a tarvágásból származó anyagot megfelelő géppark hiányában nem dolgozzák fel, hanem azonnal továbbértékesítik. Ezzel szemben a gyéritésből származó, 45 cm átmérő alatti faanyagot a telepükre szállítják, majd feldolgozás után tűzifiként vagy aprítékként hozzák forgalomba. Az ONF utólagosan is és munkavégzés közben is ellenőrzi a kitermelést.

A művelési sorrend szerint a faanyagot kivágják, majd legallyazzák, 5 méteresre választékolják már a területen. Ezt követően kiközelítik egy külső rakodóra, majd ott kamionra rakják és a telephelyre szállítják.

A francia természetvédelmi előírásoknak megfelelően a 7–10 cm alatti faanyagot a területen hagyják. A telephelyre beszállított faanyagból a 40 cm átmérő fölötti részeket 1 méteresre vágják és hasítják, 40 cm alatt különböző hosszúságra darabolják és hasítják. A szabálytalan alakú rönköket és vegyes vastagságú ágakat, faanyagot aprítékolják. Az aprítéket 6–8 hónapos szárítás után értékesítik.

A vállalkozás többnyire önkormányzati intézményekbe és vállalkozóknak szállít aprítéket és tűzifát, általában Épinal 20 km-es körzetében és legalább 3 m³ fölötti mennyiségben.

Emellett hétvégeként önkiszolgáló faanyag-értékesítést is tartanak a telepen, amikor bárki helyben vásárolhat és elszállíthat tőlük faanyagot.

A hasított tűzifa ára Épinal körzetében 55 €/m³, az apríték ~30 €/m³. Az apríték szállítására saját speciális gépparkjuk van, amelynek segítségével teljesen automatizálható a ki- és berakodás. A tulajdonos szerint Franciaországban megéri fával fűteni, mivel a mai napig sok a viszonylag drága és elavult fűtő-

olajos fűtés, és a környezetvédelmi előírások és az áremelkedések miatt a jövőben tovább fog növekedni a tűzifa iránti kereslet.

A vállalkozásnak a tűzifa és az apríték értékesítése csak mellékjövedelemnek számít, 3–4 €haszna van mindössze 1 m³ tűzifán. Ez az összeg nem fedezi az előállítás költségeit sem, mindössze a reklámcélokra elég. A jövőben a növekvő üzemanyagárak miatt csökkenhet is a nyereségük, mert nem akarnak árat emelni, hogy megtarthassák a vevőkörüket. Ezért nem meglepő, hogy a cég két legfontosabb árbevételi forrása az áramszolgáltatónak végzett munka, a légvezetékek vonalának tisztántartása, valamint az ONF által megrendelt véghasználatokból, gyéritésekből származó bevétel.

A vállalkozás mindemellett a téli időszakban hóeltakarítást is végez, részben az önkormányzatok megbízásából a közutakon, részben pedig különféle vállalatok, bevásárlóközpontok parkolóinak, magánútjainak síkosságmentesítését biztosítják, mintegy 500 hektáryi területen.

Az éves munkarendjük szerint tavasszal és nyáron végeznek fakitermelést, augusztusra befejezik ezt a munkát, november végéig feldolgozzák a kitermelt faanyagot.

5. ábra. Értékesítésre kész faapríték (Parmentier Freres, családi vállalkozás, Épinal)

A téli időszakban elsődlegesen a hóeltakarítási és vezeték-karbantartási munkálatok. A hóeltakarításra és a tűzifa-előállításra azért van szükségük, hogy egész évben munkát tudjanak biztosítani a 16 állandó alkalmazottjuknak. A családi vállalkozás éves árbevétele 2 millió €, évente 130 000 € értékben vesznek fát az ONF-től.

A cikksorozat elkészültét a Külgazdasági és Külügyminisztérium Tudománydiplomásai Főosztályának támogatása tette lehetővé.

Fotó: Dr. Somogyi Norbert

⁶ <https://www.cnpf.fr/>